

DÖVLƏT-ÖZƏL SEKTOR TƏRƏFDAŞLIĞI SAHƏSİNDƏ SÜNİ İNTELLEKTİN TƏTBİQİ

Murad TEYMUROV

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik
Akademiyası, Azərbaycan*

1. Giriş

Beynəlxalq miqyasda PPP (Public Private Partnership) kimi tanınan dövlət-özəl tərəfdaşlığı, özəl sektorun müəyyən riskləri daşdığı dövlət (dövlət) infrastrukturunun və ya xidmətlərinin təmin edilməsi üçün dövlət və özəl sektor arasında uzunmüddətli müqavilədir. DÖST idarəetmə öhdəlikləri, eləcə də özəl sektora ödəniş performansına əsaslanır.¹ Bu tip layihələrin həyata keçirilməsi ilə dövlət mülkiyyət hüququnu və ya nəzarət mexanizmlərini saxlayaraq, göstərdiyi bir sıra

¹ Halis Levent. "Public Private Partnership Applications in the World and in Turkey and Evaluation of the Financial and General Advantages of the Model in a Sample Project", Unpublished master's Thesis, Istanbul Technical University, 2006, pp. 5.

xidmətləri özəl sektora verir və nəticədə dövlət özünün əvvəlcədən müəyyən etdiyi tələblərə uyğun keyfiyyətli infrastruktura və əhaliyə keyfiyyətli xidmət göstərilir.

Dövlət idarəçiliyində süni intellektin gələcəyi parlaqdır. Texnologiya dövlət sektoruna hökumətlərin layihələri həyata keçirərkən səmərəliliyi artırmağa imkan verir. Özəl texnologiya şirkətləri süni intellektə və onun sənayeyə və cəmiyyətin xeyrinə necə tətbiq olunduğunda böyük irəliləyişlər əldə edirlər². 2021-ci ilin ikinci rübündə süni intellekt üçün maliyyələşmə rekord səviyyəyə çatdı, 550-dən çox süni intellekt startapı qlobal miqyasda 20 milyard dollardan çox investisiya topladı. Özəl sektor və hökumətlər arasında əməkdaşlıq milli miqyasda ehtiyaclar, resurslar və hadisələr arasında ağıllı və dəqiq əlaqələrin qurulmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək. Hökumətlər öz məlumatlarını emal etmək və dövlət idarəçiliyini dəyişdirmək üçün texnologiya şirkətlərinin malik olduğu çərçivələrdən, proqram kitabxanalarından, alətlərdən, modellərdən, aparatlardan və bacarıqlardan istifadə edə bilirlər.³

2. DÖST-ün qarşılaşdığı əsas problemlər və onların həllində süni intellektin tətbiqi

DÖST layihələrinin qarşılaşdığı əsas problemlərdən bəzilərinə layihələrin hazırlanma prosesini və informasiya emalında rastlanan çətinlikləri misal göstərmək olar. Süni intellektin tətbiqi sahəsində qeyd olunan proseslər minimum vaxt və maksimum effektivliklə həyata keçirilə bilər. DÖST-ün əsas tətbiq sahəsi dövlət üçün əlbəttə, sosial layihələrdir. Sosial layihələrin yetəri qədər qısa müddətdə həyata keçirilməsi həm büdcəyə qənaətə həmçinin əhəlinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxarır.

2.1 Mövcud məlumatlarla bağlı problemlər

Maliyyə modelləri ilə sonsuz elektron cədvəllər, müqavilədə saysız-hesabsız dəyişiklikləri izləmək, mövcud layihələr və ya əvvəlki təcrübə haqqında daha çox məlumat ehtiyacı. Böyük datanın təhlili və lazımlı informasiyalar haqqında məlumatların əldə edilməsində süni intellektin əvəzsiz rolu vardır.

² <https://www.cmswire.com/digital-experience/the-emerging-public-private-partnership-in-ai/>

³ 1172-1173: "EU member countries are evaluated in three categories in terms of prevalence and experience of PPP application: In the first group, countries such as England, France, Germany and Italy are advanced PPP adopters; In the second group, intermediate PPP adopters such as Spain, Portugal and to some extent the Netherlands; Finally, those who started PPP implementation late (except for certain sectors) such as Luxembourg, Sweden, Belgium and Greece (latecomers).

2.2 Tenderlərdə iştirak və prosesin uzunmüddətli olması

Özəl müəssisələrin tenderlərdə iştirak üçün təqdim etdiyi layihələr üçün təkliflərin hazırlanması, təkliflərin yoxlanış üçün təqdim edilməsi, qiymətləndirmə ilə proseslər bəzi hallarda 2 ildən çox müddəti əhatə edir.

2.3 Qeyd edilən problemlərin həllində süni intellektin rolu

Süni intellekt böyük miqdarda məlumatı təhlil etmək, qüsurları tapmaq və ya təkmilləşdirmələr təklif etməkdə hər iki tərəf üçün dövlət və özəl sektor üçün çox əlverişlidir. Mən iki əsas fürsət görürəm. İş dünyası inkişaf etməyə və rəqəmsal irəliləyişlərlə daha rəqabətədavamlı olmağa davam etdikcə, şirkətlər satınalma proseslərini asanlaşdırmaq və tenderlərdə qalib gəlmək şanslarını artırmaq yollarını axtarırlar.⁴ Bu sahədə ən maraqlı irəliləyişlərdən biri Avstraliyada tender üçün bir neçə əhəmiyyətli kommunal xidmətlərə malik olan süni intellektin (AI) ortaya çıxmasıdır. 2019-cu ilin hesabatına görə, o zaman belə, sorğuda iştirak edən satınalma mütəxəssislərinin 51%-i qabaqcıl analitikadan istifadə etdiklərini, 25%-i isə süni intellekt həllini sınaqdan keçirdiklərini və ya sınaqdan keçirdiklərini bildirib. Satınalma üzrə mütəxəssislərin 75%-i süni intellektin növbəti beş ildə satınalma prosesində mühüm rol oynayacağına inanır. Bundan əlavə, satınalma üzrə mütəxəssislərin 44%-i tender cavablarını qiymətləndirmək üçün süni intellektdən istifadə olunacağına inanır.

Özəl sektor üçün: Tender sənədlərinin çox vaxt apararı və əziyyətli işini idarə etmək

'Problem' orijinal həll və müqavilədəki variasiya ilə başlayır. Hər dəyişikliyin prosedür (vaxt, texniki, müqavilənin idarə edilməsi və maliyyə təsiri) var və bu dövrə hər dəfə (əhəmiyyətli) dəyişiklik olduqda edilməlidir.

Başqa bir məsələ ən yaxşı layihə planını tərtib etmək, dəyişikliklərin və uğursuzluqların təsirini başa düşməkdir. Bu, daha az "davamlı problemlər" ilə daha yaxşı təkliflər verəcəkdir.⁵

Dövlət sektoru üçün: iştirakçılar tərəfindən göndərilən məlumatları təhlil etmək.

Bilik və resursların olmaması. Bu, xüsusilə dialoq mərhələsində, seçim zamanı nəzərə çarpır.

⁴ Bult-Spiering, Mirjam / DEWULF, Geert. "Strategic Issues in Public-Private Partnerships, Blackwell Publishing", 2006, pp. 16

⁵ BUDÄUS, Dietrich / EİCHHORN, Peter (dr.). "Public Private Partnership", pp. 55

Göstərilən iddiaçının və müqavilənin bağlanması. Müqavilənin hər bir hissəsinə (müqavilənin özü, maliyyə modeli və texniki planı) daxil edilməli olan böyük dəyişikliklərdir. Həmçinin təklif olunan iddiaçının layihə planının dizaynlarını təhlil edin, dəyişikliklərin və uğursuzluqların təsirini anlayın. O, üstünlük verilən iddiaçı üçün daha az "yol boyu problem" ilə daha yaxşı seçim etməyə kömək edəcək, lakin bəzi hallarda ən yaxşı uzunmüddətli həll əvəzinə ən yaxşı dizayn qalib gəlir/risk profili qalib gəlir.

3. Nəticə

DÖST layihələri də digər layihələr kimi ən yaxşı müəssisələrin cəlb edilməsi məqsədilə tenderlər vasitələrlə həyata keçirilir. DÖST layihələrinin digər layihələrdən fərqli olaraq əsasən cəmiyyətin qarşılaşdığı problemləri həlli istiqamətinə yönəldiyini nəzərə alaraq, deyə bilərik ki, bu sahədə dataların emalına və çevik qərar qəbul edilməsinə böyük ehtiyac var. Bu problemin həll vasitəsi kimi süni intellektin faydaları danılmazdır. Süni intellekt texnologiyalarında istifadə edilməsi həm texnoloji cəhətdən həm qərar qəbul edilməsi cəhətdən proqramların həyata keçirilməsi müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə qısaltılmasına nail olur. Xüsusilə dataların toplanması və emalını vurğulamaq olar ki qeyd edilən proses vacib bir mərhələ olmaqla yanaşı daha çox vaxt və araşdırma tələb edən mərhələdir. Düşünürəm ki, gələcəkdə süni intellektin bu sahədə daha geniş tətbiqi daha böyük nailiyyətlərə səbəb olacaq.

Açıqlama bəyanatı

Müəllif tərəfindən hər hansı potensial marağın toqquşması ilə bağlı məlumat verilməmişdir .

Əlaqə

E-mail: teymurov.murad.97@gmail.com

Ədəbiyyat:

- Halis Levent. "Public Private Partnership Applications in the World and in Turkey and Evaluation of the Financial and General Advantages of the Model in a Sample Project", Unpublished master's Thesis, Istanbul Technical University, 2006, pp. 5.
- Çelik, F. Eda. "Participation in Service Delivery and Public Private Partnerships", pp. 1.
- Kerman, Uysal / ALTAN, Yakup / AKTEL, Mehmet / EKE, Erdal, "Public Private Partnership Application in Health Services"
- Sdüüibfd. Y. 2012, Vol. 17, No. 3, p. 4; UZ, Abdullah, "Public-Private Partnership (PPP), (Concept and Legal Framework)", GÜHFD., Vol. 1172-1173: "EU member countries are evaluated in three categories in terms of prevalence and experience of PPP application: In the first group, countries such as England, France, Germany and Italy are advanced PPP adopters; In the second group, intermediate PPP adopters such as Spain, Portugal and to some extent the Netherlands; Finally, those who started PPP implementation late (except for certain sectors) such as Luxembourg, Sweden, Belgium and Greece (latecomers).
- Keşli, Ahmet T. (Public Private Partnership) Legal Regime of PPP Projects, Istanbul, 2012, pp 42.
- Bult-Spiering, Mirjam / DEWULF, Geert. "Strategic Issues in Public-Private Partnerships, Blackwell Publishing", 2006, pp. 16.
- BUDÄUS, Dietrich / EICHORN, Peter (drl.). "Public Private Partnership", pp. 55
- "National Council for Public-Private Partnerships-NCPPP, For the Good of the People: Using Public-Private Partnerships To Meet America's Essential Needs", Washington DC, USA, 2002, pp. 4
- On the approval of the "Socio-economic Development Strategy of the Republic of Azerbaijan in 2022-2026" DECREE OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN, pp. 5
- <https://cnim.com/en/energy-recovery-azerbaijans-capital-comes-date>

Məqaləyə istinad :Teymurov, Murad. Dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığı sahəsində süni intellektin tətbiqi Elm və İnnovativ Texnologiyalar Jurnalı.Nömrə 28,2023. s.42-49. DOI: 10.30546/2616-4418.28.2023.42

SUMMARY

The application of artificial intelligence in Public-Private Partnership (PPP)

Murad TEYMUROV
Academy of Public Administration under the President of the
Republic of Azerbaijan

In 2023, the Republic of Azerbaijan demonstrated a notable commitment to advancing Public-Private Partnerships (PPP) by enacting comprehensive legislation regulating these collaborations. This legal framework aims to strengthen cooperative efforts between the public and private sectors, aligning them with national objectives in social, economic, and ecological spheres. An instrumental aspect of Azerbaijan's PPP evolution lies in the strategic integration of artificial intelligence (AI). The adoption of AI technologies is pivotal for enhancing operational efficiency and achieving ambitious goals within the PPP landscape, marking a significant step towards innovation and progress.

This article explores the transformative role of AI in the PPP sector, shedding light on how it addresses and resolves key challenges inherent to such partnerships. By leveraging AI solutions, Azerbaijan seeks to optimize decision-making processes, streamline operations, and enhance overall effectiveness, fostering a conducive environment for sustainable development. The confluence of PPP and AI in Azerbaijan positions the nation at the forefront of progressive governance, laying the groundwork for continued success and positive socio-economic impact in the years to come.

Keywords: Public-Private Partnership (PPP), artificial intelligence, economic development, project, economy

РЕЗЮМЕ

Применение искусственного интеллекта в Государственно-Частном Партнерстве (ГЧП)

Мурад ТЕЙМУРОВ

**Академия государственного управления при Президенте
Азербайджанской Республики, Азербайджан**

В 2023 году Азербайджанская Республика продемонстрировала заметную приверженность развитию государственно-частного партнерства (ГЧП), приняв всеобъемлющее законодательство, регулирующее это сотрудничество. Эта правовая база направлена на укрепление усилий сотрудничества между государственным и частным секторами, приводя их в соответствие с национальными целями в социальной, экономической и экологической сферах. Важным аспектом развития ГЧП в Азербайджане является стратегическая интеграция искусственного интеллекта (ИИ). Внедрение технологий искусственного интеллекта имеет решающее значение для повышения операционной эффективности и достижения амбициозных целей в сфере ГЧП, что знаменует собой значительный шаг на пути к инновациям и прогрессу.

В этой статье исследуется преобразующая роль ИИ в секторе ГЧП, проливая свет на то, как он решает ключевые проблемы, присущие таким партнерствам. Используя решения искусственного интеллекта, Азербайджан стремится оптимизировать процессы принятия решений, оптимизировать операции и повысить общую эффективность, создавая благоприятную среду для устойчивого развития.

Слияние ГЧП и искусственного интеллекта в Азербайджане ставит страну в авангарде прогрессивного управления, закладывая основу для дальнейшего успеха и положительного социально-экономического воздействия в предстоящие годы.

Ключевые слова: Государственно-частное партнерство (ГЧП), искусственный интеллект, экономическое развитие, проект, экономика